

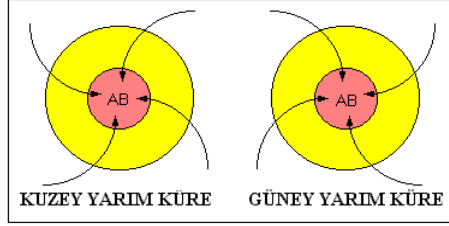
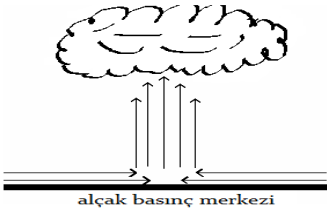
BASINÇ VE ÖZELLİKLERİ

Atmosferi oluşturan gazların yeryüzüne ve cisimler üzerine uyguladığı kuvvete “atmosfer basıncı” denir. Basınç “barometre” ile ölçülür. Basıncın birimi “milibar (mb)”dır.

Atmosfer (ağırlığı) basıncı 1013 mb veya 1033 gr ise buna **NORMAL BASINÇ** denir. Eğer Hava basıncı bu değerlerden fazla ise **Yüksek basınç** (Örn 1020mb), bu değerlerden az ise **Alçak Basınç** (Örn 1005mb) oluşur.

Alçak Basınç (Siklon):1013 mb'dan daha düşük olan basınca alçak basınç denir.

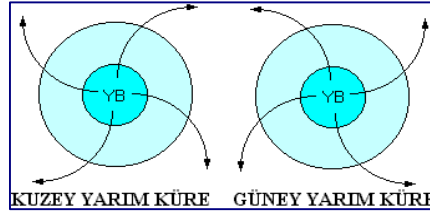
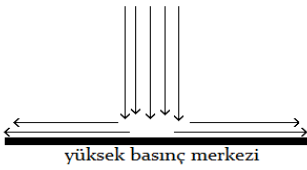
- yükselici hava hareketleri vardır.
- hava hareketlerinin yönü çevreden merkeze doğrudur.
- yükselen hava soğur bu sebeple hava bulutludur.
- yağış oluşma ihtimali yüksektir.

NOT: Dünyanın günlük hareketinden dolayı Kuzey Y.K.'de saat yönünde Güney Y.K'de saatin tersi yönünde savrulma olur.

Yüksek Basınç (Antisiklon):1013 mb'dan daha yüksek olan basınca yüksek basınç denir.

- alçalıcı hava hareketleri vardır.
- hava hareketlerinin yönü merkezden çevreye doğrudur.
- alçalan hava ısınır bu sebeple hava açıktır.(kışın ayazdır).
- yağış oluşma ihtimali düşüktür

BASINCI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

- 1-Yerçekimi
- 2-Yükselti
- 3-Sıcaklık
4. Enlem
5. Atmosferin Yoğunluğu

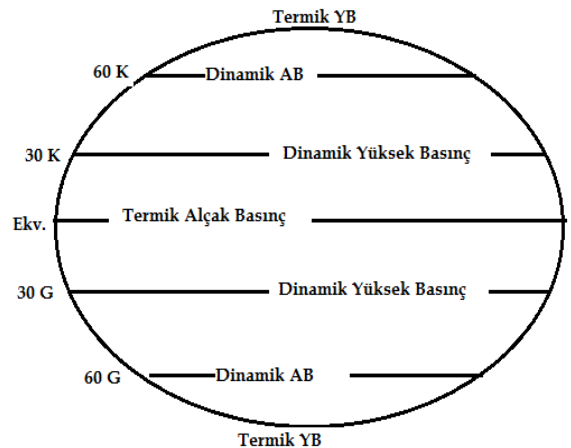
NOT: Sıcaklık ve Yükselti ile basınç arasında ters orantı, Yerçekimi, Enlem ve Atmosferin yoğunluğu ile basınç arasında doğru orantı vardır.”

BASINÇ İKİ ŞEKİLDE OLUŞUR:

1.Termik Basınç: Isınma ve soğumaya bağlı meydana gelen basınçtır. Ekvator sıcak olduğu için ısınan hava yükselir ve “termik alçak basınç” oluşur. Kutuplarda ise soğuk hava ağır olduğundan çöker ve termik yüksek basınç oluşur.

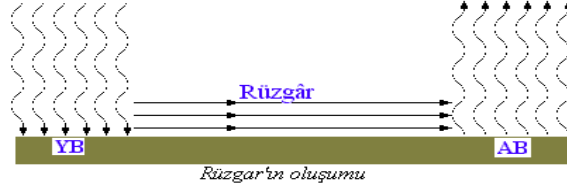
2. Dinamik Basınç:

Dünyanın Günlük hareketine bağlı oluşan Basınca “Dinamik Basınç” denir. Dünyanın günlük hareketi sırasında Ekvatordaki hava her iki kutba doğru savrulur. Ancak 30 enlemlerine geldiğinde bu havanın hızı azalır ve birden yeryüzüne çöker. Böylece Dinamik Yüksek Basınç oluşur. Dinamik YB 30 enlemlerinde çölleri oluşturmuştur. 60 enlemlerinde ise “dinamik alçak basınç” oluşur.

RÜZGÂRLAR

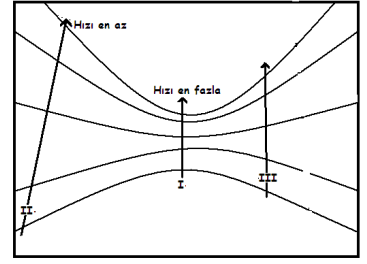
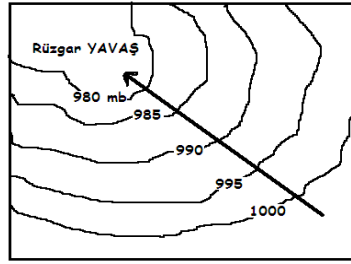
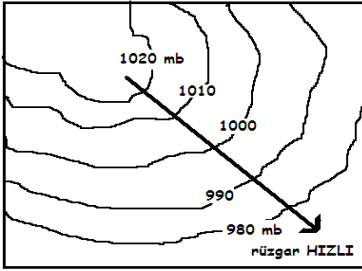
Yüksek basınç alanından alçak basınç alanlarına doğru hareket eden, yatay yönlü hava hareketlerine rüzgar denir.

Rüzgarların oluşmasının temel sebebi, iki merkez arasındaki basınç farkıdır. Rüzgâr, iki merkez arasındaki basınç farkı ortadan kalkıncaya kadar esmeye devam eder.

RÜZGÂR HIZINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER:

1-Merkezler arasındaki basınç farklılığı; Basınç farkı arttıkça rüzgarın hızı da artar.

2-İki basınç merkezi arasındaki mesafe; Basınç merkezleri birbirine yakınsa rüzgârın hızı fazladır.

3-Yeryüzü şekilleri ve sürtünme; Dağlık ve engebeli arazilerde rüzgârın hızında yer şekillerinin engellemesinden dolayı azalma olur.

!! DİKKAT: Rüzgârlar dar bir boğaza ya da vadiye girdiklerinde hızlarını artırırlar. (İstanbul ve Çanakkale Boğazından esen rüzgârların hızlı olması gibi...)

4-Dünya'nın Günlük Hareketi: Günlük hareket sonucunda oluşan savurma gücüne bağlı olarak rüzgarların yönünde sapmalar olur ve hız azalır.

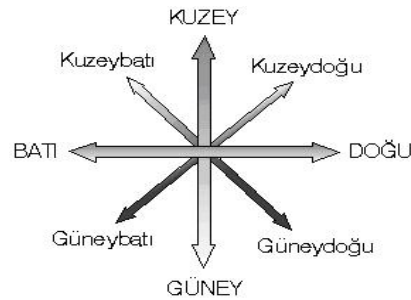
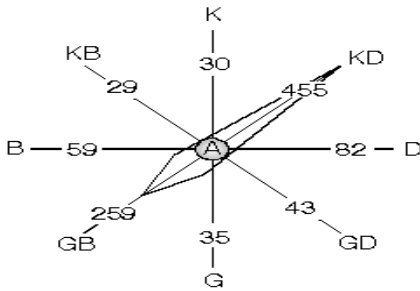
RÜZGÂRIN YÖNÜNÜ ETKİLEYEN FAKTÖRLER:

1-Basınç merkezinin yeri: Bütün Rüzgârlar YB'den AB'ye doğru eser.

2-Yer şekilleri: Rüzgâr yer şekillerine uygun yönde eser. Örneğin dağlar ya da boğazlar nasıl uzanırsa rüzgar da o şekilde eser. Çanakkale Boğazında rüzgarın esiş şekli aşağıdaki gibidir.

Rüzgâr frekans gülü: Bir merkeze esen rüzgârların esme sıklığını gösteren grafiğe denir.

!! DİKKAT R.frekans güllerine bakarak o merkezin yer şekilleri hakkında yorum yapılabilir.

3- Dünyanın günlük hareketi: Bu hareket sebebiyle Kuzeyde sağa güneyde sola savrulmalar olur.

RÜZGÂR ÇEŞİTLERİ

A)SÜREKLİ (YILLIK) RÜZGÂRLAR | B)MEVSİMLİK (DEVİRLİ) RÜZGÂRLAR

- 1-Alizeler
2-Batı rüzgarları
3-Kutup rüzgarları

- 1-Yaz Musonları
2-Kış Musonları

C)YEREL RÜZGÂRLAR

1-SICAK Y. RÜZGÂRLAR	2-SOĞUK Y. RÜZGÂRLAR	3-MELTEMLER(Günlük Devirli)
a-Samyeli **Sirocco	a-Karayel **Mistral	a-Kara ve Deniz Meltemi
b-Kible **Hamsin	b-Yıldız **Krivetz	b-Dağ ve Vadi Meltemi
c-Lodos	c-Poyraz **Bora	
ç-Föhn		

A)SÜREKLİ RÜZGÂRLAR:

1-Alizeler:

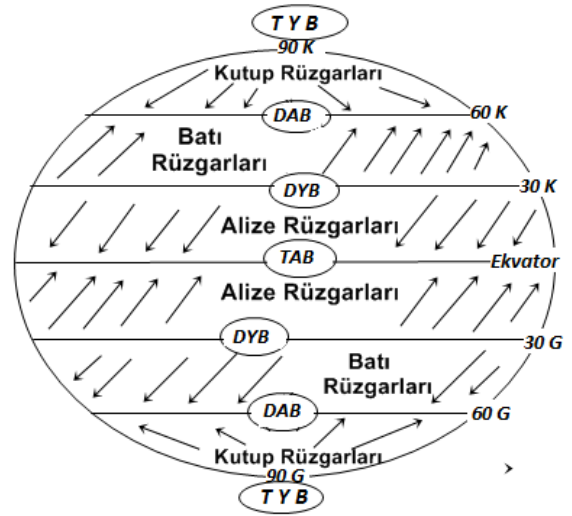
- * 30° enlemlerinden ekvatora doğru esen rüzgârlardır.
- * Başlangıçta sıcak ve kurudurlar. Ancak denizlerin üzerinden geçtikleri zaman bünyelerine nem alarak, kıtaların doğu kıyılarına yağış bırakırlar.
- * Ortaçağ ve sonrasında Avrupa'dan Amerika'ya ticaret yapmak için giden yelkenli gemiler bu rüzgârlardan faydalandıkları için Ticaret Rüzgârları da denir.
- * Ekvator'dan 30° enlemlerine doğru üstten esen rüzgârlara da Ters (Üst) Alizeler denir. Ters alizeler 30° enlemleri civarında alçalarak tropikal çöllerin oluşmasına neden olur.

2) Batı Rüzgârları:

- * 30° enlemlerinden 60° enlemlerine doğru esen rüzgârlardır.
- * Okyanus üzerinden geldikleri için orta kuşak karalarının batı kıyılarına bol yağış bırakırlar.
- * 60° enlemleri civarında Kutup Rüzgârlarıyla karşılaşır ve cephe yağışlara neden olurlar.

3) Kutup Rüzgarları:

- * Kutuplardan, 60° enlemlerine doğru eserler.
- * Soğuk ve kurudurlar.
- * 60° enlemleri civarında Batı Rüzgârlarıyla karşılaşarak cephesel yağışlara neden olurlar.

B) MEVSİMLİK RÜZGÂRLAR:

Mevsime göre yön değiştiren rüzgârlardır. Bu rüzgârların oluşumunun temelinde yıllık hareket ve eksen eğikliği ile kara ve denizlerin farklı ısınma özellikleri vardır. Bu rüzgârlar Muson Rüzgarları'dır. Güney ve Doğu Asya'da etkilidirler.

Kış Musonu: Kış mevsiminde soğuk olan Asya kıtasından daha ılık olan Hint ve Büyük Okyanusa doğru esen kuru ve soğuk rüzgârdır. Karadan estikleri için yağış getirmezler.

Yaz Musonu: Yaz mevsiminde soğuk olan Hint okyanusu ve Büyük Okyanustan daha sıcak olan Asya kıtasına doğru esen ve bol yağış getiren rüzgârdır.

C)YEREL RÜZGÂRLAR: Etki alanları dar ve yılın belli zamanlarında veya günün belli saatlerinde esen rüzgârlardır. Yerel basınç farklarından dolayı oluşurlar.

1- Sıcak Yerel Rüzgârlar: Kuzey Yarım Küre'de güney yönlü rüzgârlar; Güney Yarım Küre'de kuzey yönlü rüzgârlar sıcak karakterli rüzgârlardır (Enlem etkisi). Bunlar;

a. Sirokko: Kuzey Afrika'da, Büyük Sahra'dan Akdeniz'e doğru eserler.

b. Hamsin: (50 gün rüzgârları) Mısır'dan Akdeniz kıyılarına doğru esen rüzgârlardır.

c. Samyeli: Yaz mevsiminde güneydoğudan özellikle Güneydoğu Anadolu'ya eser. Aşırı sıcak ve kurudur.

d. Lodos: Güneybatıdan Ege, Akdeniz ve Marmara kıyılarında etkilidir. Kış mevsiminde sıcaklığı artırır ve yağış bırakır.

e. Kible: Güneyden eser.

f. Föhn Rüzgârları: Yatay yönde hareket eden hava kütleleri, önlerine çıkan dağ yamaçları boyunca yükselir. Yükselen hava kütlelerinin sıcaklığı, her 200 m'de ortalama 1°C azalır. Dağı aşan hava kütlesi yamaçta alçalırken sürtünerek her 100 m'de ortalama 1°C ısınır. Böylece föhn rüzgârı oluşur. Türkiye'de föhn rüzgârları özellikle Karadeniz kıyılarında görülür.

2- Soğuk Yerel Rüzgârlar: Kuzey Yarım Küre'de kuzey yönlü rüzgârlar; Belli başlı soğuk yerel rüzgârlar şunlardır:

a. Mistral: Fransa'dan Akdeniz'e eser.

b. Bora: Dinar Alplerinden(Yugoslavya) Dalmaçya kıyılarına doğru eser.

c. Krivetz: Romanya'da etkilidir.

d. Yıldız: Kuzeyden eser.

e. Poyraz: Kuzeydoğudan eser.

f. Karayel: Kuzeydoğudan eser.

3-Meltemler: Meltem rüzgârlarının oluşmasının temel nedeni, Dünya'nın günlük hareketidir.

Gün içinde gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farkından dolayı oluşan yerel basınç farkları, meltem rüzgârlarının oluşmasına neden olur. Dar alanlı, kısa süreli ve günün belli saatlerinde yön değiştirerek ters yönde eserler. Basınç farkı az olduğundan, çok hafiftir. Günlük rüzgârlar dağ ve vadi meltemleri ile kara ve deniz meltemleridir.

